

Sygn.akt III AUa 340/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 czerwca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie: SA Alicja Sołowińska

SA Dorota Elżbieta Zarzecka

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 czerwca 2018 r. w B.

sprawy z odwołania H. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji wnioskodawcy H. R.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 7 marca 2018 r. sygn. akt IV U 101/18

I. **oddala apelację;**

II. **odstępuje od obciążania H. R. kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego za II instancję.**

SSA Dorota Elżbieta Zarzecka SSA Barbara Orechwa-Zawadzka SSA Alicja Sołowińska

Sygn. akt III AUa 340/18

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 6 grudnia 2017 roku przyznał H. R. od dnia 1 listopada 2017 r. emeryturę na podstawie art. 24 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Do obliczenia emerytury przyjął kwotę składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego z uwzględnieniem waloryzacji składek i kapitału początkowego zaewidencjonowanych na koncie do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przyznano emeryturę. Wysokość świadczenia organ rentowy wyliczył zgodnie z art. 26 w związku z art. 25 ust. 1 b tej ustawy, to jest podstawę obliczenia emerytury pomniejszył o sumę kwot dotychczas wypłaconych emerytur.

Od powyższej decyzji odwołanie złożył ubezpieczony H. R., wnosząc o jej zmianę i ponowne ustalenie wysokości emerytury. W uzasadnieniu podniósł, że organ rentowy całkowicie niezasadnie dokonał pomniejszenia jego świadczenia o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych dotychczas emerytur, co stoi w sprzeczności z orzeczeniem

Trybunału Konstytucyjnego i wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 17 grudnia 2015 r., sygn. akt VI U 2161/13.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 7 marca 2018 r. oddalił odwołanie.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że H. R., ur. (...) na podstawie decyzji ZUS z dnia 2 maja 2012 r. nabył prawo do wcześniejszej emerytury z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wymienione świadczenie emerytalne przyznano od (...)r., to jest od ukończenia obniżonego wieku emerytalnego 60 lat. Decyzją z dnia 8 sierpnia 2017 r. organ rentowy przeliczył wcześniejszą emeryturę wnioskodawcy, która od dnia 1 listopada 2017 r. wyniosła brutto 2.268,23 zł.

Z dalszych ustaleń Sądu wynikało, że w dniu 3 listopada 2017 r. skarżący złożył do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wniosek o emeryturę, o jakiej mowa w art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego 65 lat. Decyzją z dnia 6 grudnia 2017 r. – zaskarżoną w niniejszej sprawie, organ rentowy przyznał wnioskodawcy emeryturę na podstawie art. 24 cytowanej ustawy, od 1 listopada 2017 r. tj. od daty nabycia uprawnień do emerytury. Organ rentowy wskazał, że podstawę obliczenia emerytury zgodnie z art. 26 cytowanej ustawy stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego z uwzględnianiem waloryzacji składek i kapitału początkowego zewidencjonowanych na koncie do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury. Emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia emerytury przez średnie dalsze życie, dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę. Przy ustalaniu świadczenia organ rentowy przyjął: kwotę składek zaewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji: 42249,58 zł; kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego: 597290,36 zł; sumę kwot pobranych emerytur: 14782,02 zł, średnie dalsze trwanie życia – 215,50 zł miesięcy. Wysokość emerytury wyniosła brutto 2.283,80 zł. Powyższa decyzja o przyznaniu emerytury w wieku powszechnym, została poprzedzona wydaniem w dniu 28 listopada 2017 r. decyzji o ponownym ustaleniu wartości kapitału początkowego, jako jednego ze składników niezbędnych do wyliczenia emerytury według zreformowanego systemu emerytalnego dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r.

Pełnomocnik odwołującego – małżonka H. R. na rozprawie w dniu 7 marca 2018 r. podtrzymała stanowisko zawarte w odwołaniu. Oświadczyła, że wyliczenie emerytury w sposób wskazany przez ZUS pozostaje w sprzeczności z zasadą praw nabytych i przepisami Konstytucji RP.

Rozważając powyższe ustalenia faktyczne, Sąd I instancji wskazał, że istotę niniejszej sprawy stanowiło ustalenie, czy organ rentowy zaskarżoną decyzją prawidłowo ustalił wysokość emerytury powszechnej wnioskodawcy o jakiej mowa w art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm. w brzmieniu na dzień wydania decyzji), której podstawę pomniejszył o sumę kwot dotychczas wypłaconych emerytur na podstawie art. 25 ust. 1 b przedmiotowej ustawy.

Na wstępie rozważań Sąd I instancji wskazał, że ubezpieczeni urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r. nabywają prawo do emerytury według nowych zasad, a prawo do tego świadczenia nie jest uzależnione od udowodnienia określonego minimalnego okresu składkowego i nieskładkowego. Jedynym warunkiem jest osiągnięcie minimalnego wieku emerytalnego. Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy, od dnia 1 października 2017 r. ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn. W myśl art. 25 ust. 1 cytowanej ustawy, podstawę tak przyznanej emerytury stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175 oraz kwot środków zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40 a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Przy czym, dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy.

Natomiast zgodnie z art. 174 ust. 1 cyt. ustawy, kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, oraz ust. 2-12 art. 174. Emerytura z art. 24 ustawy emerytalnej jest wynikiem podzielenia podstawy jej obliczenia przez tzw. średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi, w jakim ubezpieczony zdecyduje się przejść na emeryturę (art. 26 ust. 1 ustawy). Średnie dalsze trwanie życia stanowi wielkość statystyczną służącą do ustalenia liczby miesięcy, w których przeciętnie będzie pobierana nowa emerytura.

Zgodnie z art. 25 ust. 1 b cyt. ustawy, jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę częściową lub emeryturę na podstawie przepisów art. 46, 50, 50a, 50e, 184 lub art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2016 r. poz. 1379), podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Wnioskodawca w kontekście ustalenia wysokości świadczenia negował podstawę prawną działań ZUS, który w jego ocenie w sposób nieuprawniony pomniejszył podstawę obliczenia jego emerytury powszechnej o sumą kwot dotychczas wypłaconych emerytur (to jest emerytury wcześniejszej z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach z art. 184, przyznanej w kwietniu 2012 r.). Odwołujący poparł swoją argumentację powołując się na wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 17 grudnia 2015 r., w sprawie o sygn. akt VI U 2161/13, który na etapie orzekania w wymienionej sprawie zwrócił się z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego, czy: art. 1 pkt 6 lit. b ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 22 tej ustawy, dodający do ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych art. 25 ust. 1b, w zakresie, w jakim ma zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury, o jakiej mowa w art. 24 ustawy FUS, przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej z 2012 r., jest zgodny z art. 2 i art. 32 Konstytucji RP. Postanowieniem z dnia 3 listopada 2015 r. (sygn. akt P 11/14) Trybunał Konstytucyjny umorzył toczące się przed nim postępowanie w niniejszej sprawie z uwagi na niedopuszczalność wydania wyroku. Trybunał stwierdził bowiem, że przesłanka funkcjonalna pytania prawnego nie jest spełniona, gdy wątpliwości konstytucyjne może usunąć sam sąd orzekający, stosując znane nauce prawa reguły interpretacyjne i kolizyjne, w szczególności dokonując wykładni zgodnej z Konstytucją, (co miało miejsce w sprawie o sygn. akt VI U 2161/13). Trybunał bowiem wielokrotnie zaznaczał, że nie jest upoważniony do dokonywania wiążącej wykładni ustaw, gdyż ta należy do sądów jako organów powołanych do stosowania prawa, a działalność Trybunału ma na celu wyeliminowanie z porządku prawnego normy niezgodnej z Konstytucją, a nie przesądzanie, który z możliwych wariantów interpretacyjnych wyrażającego tę normę przepisu powinien być przyjęty przez sądy.

W ocenie Sądu Okręgowego brak było podstaw prawnych do zmiany zaskarżonej decyzji. Organ rentowy prawidłowo ustalił wysokość emerytury H. R.. Punktem wyjścia dla takiej oceny sporu były okoliczności prawne obszernie podnoszone w pisemnym uzasadnieniu wymienionego wyżej wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 17 grudnia 2015 r., w sprawie o sygn. akt VI U 2161/13. W treści tego uzasadnienia wskazano między innymi, że analiza orzecznictwa sądów powszechnych, Sądu Najwyższego oraz dotychczasowych orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, dowodzi, że sądy stoją na stanowisku, iż ustalenie prawa do świadczenia emerytalnego (rentowego) następuje na podstawie stanu prawnego obowiązującego w dniu spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa i ma do nich zastosowanie wyrażona w art. 2 Konstytucji RP zasada ochrony praw nabytych. Według dotychczasowego stanowiska Trybunału wyrażonego na tle jego dorobku orzeczniczego - konstytucyjnie jest niedopuszczalne odebranie słusznie nabytych praw emerytalnych. Natomiast w okresie nabywania prawa do emerytury zmiany warunków jego nabycia są możliwe. Trybunał w tym zakresie powołał się także na poglądy doktryny oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2014 r., sygn. akt I UK 100/14 oraz z dnia 14 września 2014 r., sygn. akt I UK 19/14 (uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2016 r., II UK 78/15, OSNP 2017/11/151).

W świetle zaprezentowanych poglądów prawnych, które Sąd Okręgowy w pełni podzielił, kwestionowana przez odwołującego prawidłowość ustalenia wysokości emerytury w myśl art. 25 ust. 1 b cyt. ustawy w żaden sposób nie ogranicza jego prawa nabytego jakim jest prawo do emerytury, gdyż odnosi się jedynie do kwestii wypłaty tej emerytury i jej wysokości. W przypadku świadczeń emerytalnych zasadą jest, że prawo do nich powstaje z mocy prawa, z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do ich nabycia (art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach

z FUS) i od tej daty istnieje nieprzerwanie. Przepis art. 25 ust. 1 b został dodany przez art. 1 pkt lit. b ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2012 r., poz. 637) z dniem 1 stycznia 2013 r. Sąd podkreślił, że ustawodawca przed dniem 1 stycznia 2013 r. nie różnicował sytuacji prawnej osób korzystających z wcześniejszej emerytury i osób niekorzystających z tego przywileju w zakresie obliczania wysokości emerytury należnej w wieku powszechnym na podstawie art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W związku z wprowadzeniem powyższej nowelizacji ubezpieczeni zostali postawieni przed koniecznością dokonania wyboru, czy będą korzystać z wcześniejszych świadczeń emerytalnych, co w efekcie spowoduje pomniejszenie wysokości emerytury, jaką nabędą w wieku powszechnym, czy też nie skorzystają z przywileju przejścia na wcześniejszą emeryturę, dzięki czemu ich późniejsza emerytura w wieku powszechnym zostanie przyznana na ogólnych zasadach i będzie wyższa.

Sąd Okręgowy podkreślił, że osoby, które nabyły i zrealizowały prawo do wcześniejszej emerytury przed dniem 1 stycznia 2013 r. (do którego grona należy też odwołujący) - zostały pozbawione możliwości dokonania takiej analizy i wyboru najkorzystniejszego dla siebie wariantu. Oczywiście pod rządami obowiązujących przed dniem 1 stycznia 2013 r. regulacji ubezpieczeni nie musieli dokonywać takiej analizy. Niezależnie bowiem od tego, czy skorzystali z prawa do wcześniejszej emerytury, czy też nie, ich ewentualna emerytura w wieku powszechnym była obliczana na takich samych zasadach jak emerytura przyznawana osobom, które nie skorzystały z możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury. W konsekwencji, działając w zaufaniu do państwa i stanowiącego przez nie prawa, ubezpieczeni podjęli w przeszłości decyzję o przejściu na wcześniejszą emeryturę. Niewykluczone jednak, że gdyby w momencie przejścia na wcześniejszą emeryturę mieli wiedzę, iż spowoduje to pomniejszenie wysokości podstawy emerytury, o której mowa w art. 24 (nabywanej w wieku powszechnym), to mogliby podjąć decyzję o rezygnacji ze złożenia wniosku o ustalenie prawa do wcześniejszej emerytury, stwierdzając że korzystniejsze dla nich będzie nabycie prawa do emerytury w wieku powszechnym nie pomniejszonej o wypłacone wcześniej świadczenia.

Sąd pierwszej instancji zważył, że H. R. (ur. (...)) osiągnął powszechny wiek emerytalny w (...), a więc pod rządami art. 25 ust. 1 b - dodanego do ustawy o emeryturach i rentach z FUS z dniem 1 stycznia 2013 r. Organ rentowy zasadnie więc do obliczenia emerytury wnioskodawcy przyjął kwotę składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego z uwzględnieniem waloryzacji składek i kapitału początkowego zaewidencjonowanych na indywidualnym koncie wnioskodawcy do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przyznano emeryturę i dokonał pomniejszenia podstawy obliczenia tej emerytury o sumę kwot dotychczas wypłaconych emerytur.

W ocenie Sądu Okręgowego, zaskarżona decyzja odpowiada obowiązującym przepisom ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokonał prawidłowego wyliczenia wysokości przyznanej wnioskodawcy emerytury w myśl art. 26 oraz art. 25 ust. 1 b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Okręgowy z mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie H. R. jako bezzasadne.

Apelację od powyższego wyroku wniósł H. R.. Zaskarżył wyrok w całości, zarzucając mu:

1.naruszenie przepisów prawa materialnego:

- art. 25 ust. 1b ustawy nowelizującej z 11 maja 2012 r. (Dz. U. z 2012 r. nr 14 poz. 176 z późn. zm.), polegające na błędnej wykładni cytowanego przepisu przez nieuwzględnienie przy wyliczaniu wysokości emerytury, zaliczek na podatek dochodowy oraz składek na ubezpieczenie zdrowotne pobranych od strony w okresie od 6.04.2012 r. – 31.10.2017 r.;
- art. 21 ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2015 r., poz. 965) poprzez nieuwzględnienie przy wyliczeniu wysokości emerytury odwołującego decyzji ZUS Odział w O. z dnia 6.12.2017 r. – rekompensaty, która przysługuje za okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Wskazując na powyższe zarzuty odwołujący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie emerytury wraz z przedmiotową rekompensatą z uwzględnieniem zapłaconych zaliczek na podatek dochodowy i

składek na ubezpieczenie zdrowotne, oraz zasądzenie kosztów sądowych na rzecz skarżącego, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji z uwzględnieniem kosztów sądowych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Rozpoznając niniejszą sprawę Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych oraz właściwie zastosował przepisy prawa materialnego, tj. przepisy ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (teks. jedn. Dz. U z 2017 r., poz. 1383). Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne oraz ocenę prawną dokonaną przez Sąd pierwszej instancji.

Bezsporny w sprawie pozostaje stan faktyczny i ustalenia, które sprowadzają się do tego, że H. R. (urodzony (...)) decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 2 maja 2012 r., na skutek wniosku z dnia 6 marca 2012 r. nabył prawo do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 184 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, od dnia (...) tj. od osiągnięcia obniżonego wieku emerytalnego. Organ rentowy kolejnymi decyzjami z dnia 16 października 2012 r., z dnia 30 grudnia 2014 r., z dnia 14 lipca 2016 r., z dnia 28 sierpnia 2017 r. dokonał przeliczenia wysokości emerytury odwołującego (akta ZUS). Na skutek wniosku z dnia 3 listopada 2017 r., zaskarżoną w tej sprawie decyzją, organ rentowy na podstawie art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, począwszy od dnia 1 listopada 2017 r. przyznał H. R. emeryturę w związku z osiągnięciem przez niego powszechnego wieku emerytalnego. Powyższa decyzja została poprzedzona wydaniem przez organ rentowy decyzji z dnia 28 listopada 2017 r. o ponownym ustaleniu wartości kapitału początkowego. Emerytura w wieku powszechnym została obliczona z uwzględnieniem kwoty zwaloryzowanego kapitału początkowego (597.290,36 zł), kwoty składki zaewidencjonowanej na koncie z uwzględnieniem waloryzacji (42.249,58 zł), sumy kwot pobranych emerytur (14.782,02 zł) oraz średniego dalszego trwania życia na dzień złożenia wniosku o przyznanie świadczenia (215,50 miesięcy). Wysokość emerytury obliczonej na dzień 1 lutego 2018 r. na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wyniosła 2.283,80 zł. Podstawę obliczenia emerytury pomniejszono o sumę kwot pobranych emerytur (wcześniejszej emerytury).

Stan faktyczny niniejszej sprawy nie był kwestionowany, sporna była kwestia prawidłowości zastosowania przez organ rentowy art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1383) stanowiącego o pomniejszaniu podstawy emerytury o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranej wcześniej emerytury.

Wbrew twierdzeniom apelacji, Sąd Okręgowy nie dopuścił się naruszenia art. art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, bowiem słusznie stwierdził, iż powyższy przepis ma zastosowanie w stosunku do wnioskodawcy.

Należy przypomnieć, że w wyniku zmian wprowadzonych do ustawy emerytalnej ustawą z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2012 r., poz. 637), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2013 r., dotychczasowy sposób obliczania wysokości emerytury został zmieniony. Dodany na podstawie tej ustawy art. 25 ust. 1b przewiduje, że jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę na podstawie przepisów art. 26b, 46, 50, 50a, 50e, 184 ustawy emerytalnej lub art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 z późn. zm.), podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Ten przepis wprowadził istotne zmiany dotyczące wieku uprawniającego do emerytury dla osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., różnicując je w zależności od daty urodzenia. Na te zmiany wskazywał Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z dnia 15 stycznia 2015 r. (III AUa 445/14; Legalis nr 1213618), którego stanowisko należy podzielić. W tym orzeczeniu Sąd Apelacyjny w Poznaniu powołał się na wyrok Trybunał Konstytucyjny z dnia 7 maja 2014 r., sygn. K 43/12. Trybunał Konstytucyjny uznał zmiany wprowadzone mocą ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o

emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw za zgodne między innymi z art. 2, art. 32 i art. 67 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wskazał, że celem nowego systemu emerytalnego było stworzenie mechanizmu gromadzenia środków finansowych łagodzących w przyszłości zwiększone wydatki związane z postępującym procesem starzenia się ludności, przy ograniczeniu roli państwa. W zmiany te wpisuje się również regulacja prawna zawarta w art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 15 stycznia 2015 r., III AUa 445/14).

Podkreślić należy, że w Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 marca 2018 r., sygn. akt I UK 572/16, Legalis nr 1770353 wyraźnie wskazał, że skoro ubezpieczony wystąpił o ustalenie emerytury na podstawie art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych po dodaniu art. 25 ust. 1b tej ustawy, to przy ustalaniu podstawy wymiaru tej „nowej” emerytury oraz jej wysokości należało stosować określoną wyraźnie w tym przepisie zasadę usprawiedliwionego pomniejszenia podstawy wymiaru ustalonej emerytury o sumy wcześniej pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Skorzystanie z przywileju nabycia i pobrania wcześniejszych emerytur na podstawie przepisów szczególnych dotyczących emerytur dla niektórych ubezpieczonych urodzonych po 31 grudnia 1948 r. a przed 1 stycznia 1969 r., o których mowa w rozdziale 3 Działu I ustawy emerytalnej, albo na podstawie art. 88 Karty Nauczyciela, prowadzi do usprawiedliwionego pomniejszenia podstawy wymiaru „nowej” emerytury przysługującej z art. 24 w związku z art. 26 ustawy emerytalnej o sumy kwot pobranych wcześniejszych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne (art. 25 ust. 1b tej ustawy; por także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2016 r., II UK 78/15, OSNP 2017 nr 11, poz. 151). Ponadto w wyroku z dnia 12 września 2017 r., II UK 381/16, Legalis nr 1681984, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że „dodanie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej wynikało z potrzeby usunięcia istotnych kontrowersji w praktyce zasad obliczania wysokości emerytury ustalonej na podstawie art. 24 i nast. ustawy emerytalnej przez emerytów, którzy wcześniej pobierali już świadczenia emerytalne. Oznacza to, że skorzystanie z przywileju przejścia i pobrania wcześniejszych emerytur na podstawie przepisów szczególnych dotyczących emerytur dla niektórych ubezpieczonych urodzonych po 31 grudnia 1948 r. a przed 1 stycznia 1969 r., o których mowa w rozdziale 3 Działu I ustawy emerytalnej, albo na podstawie art. 8 Karty Nauczyciela, uzasadnia i proporcjonalnie usprawiedliwia pomniejszenie podstawy wymiaru emerytury ustalonej na podstawie art. 24 ust. 1 i nast. ustawy emerytalnej o sumy poprzednio pobranych wcześniejszych emerytur, przy zastosowaniu mechanizmu ustalania wysokości świadczeń emerytalnych w zależności od proporcjonalnego prognozowanego 'średniego trwania życia' osoby uprawnionej, ponieważ osobom uprawnionym do takich samych rodzajowo świadczeń powinna przysługiwać emerytura ustalana według takich samych (równych) zasad obliczania jej wysokości bez względu na datę złożenia wniosku emerytalnego. Każdy mechanizm ustalania wysokości świadczeń emerytalnych ma określone uwarunkowania majątkowe, które gwarantują prawem określoną wysokość ustalanych emerytur w prognozowanych długoterminowych okresach ich pobierania, przede wszystkim ze względu na zgromadzony kapitał składkowy, który pomniejszają wcześniej wypłacone kwoty pobranych długoterminowych świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Taki stan rzeczy usprawiedliwia ustawowe modyfikowanie wysokości emerytur ze względu na wcześniejsze pobranie i spożytkowanie tych samych rodzajowo, choć wcześniejszych świadczeń emerytalnych, które uszczupliły zgromadzony indywidualny kapitał emerytalny oraz fundusz ubezpieczeń społecznych, z którego emerytury są wypłacane.

Zarówno w doktrynie, jak i judykaturze podkreśla się odrębność instytucji nabycia prawa do świadczenia od jego wypłaty. Zgodnie z art. 100 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Jednakże wskazać należy, że samo spełnienie przesłanek warunkujących prawo do świadczenia in abstracto nie stanowi postawy do wypłaty świadczenia. Podstawę taką stanowi wniosek o przyznanie, a następnie wypłacenie świadczenia. Konsekwencją tego jest to, że dopiero złożenie wniosku o świadczenie powoduje obowiązek jego wypłaty (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2012 r., II UK 146/11, Legalis nr 482594). W tym kontekście Sąd Apelacyjny podziela pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uchwale z dnia 19 października 2017 r., III UZP 6/17 (OSNP 2018 nr 3, poz. 34), że „do naruszenia prawa nabytego przez nowe prawo o skutku retrospektywnym, doszłoby wówczas, gdyby takie prawo formułowało np. nowe, dodatkowe przesłanki nabycia prawa do emerytury lub też

modyfikowało istniejące, np. wprowadzając wymaganie wyższego wieku lub dłuższego stażu. Stwierdzenie naruszenia prawa nabytego nie jest jednak oczywiste w odniesieniu do modyfikacji metody ustalania wysokości świadczeń. Czym innym jest bowiem prawo do emerytury nabyte na mocy art. 100 ustawy emerytalnej, czym innym zaś prawo do określonej wysokości świadczenia, o którym mowa może być dopiero wówczas, gdy wysokość ta zostanie ustalona decyzją organu rentowego. Deklaratoryjny charakter decyzji organu i zasada ustawowej gwarancji nie stoją na przeszkodzie temu rozumowaniu. Dalej Sąd Najwyższy podkreślił, iż zasada ustawowej gwarancji oznacza bowiem, że parametry i sposób ustalania wysokości świadczenia uregulowane są ustawowo (mogą zatem podlegać zmianom), a organ rentowy jest związany przepisami ustawy i nie może z ich pominięciem ustalić wysokości świadczenia. Oznacza to, że ochronie konstytucyjnej podlega nabyte niezrealizowane prawo do emerytury (obejmujące warunki nabycia tego prawa: wiek, staż itp.) od momentu jego nabycia z mocy prawa, natomiast prawo do emerytury w określonej wysokości powstaje dopiero w momencie ustalenia tej wysokości w związku ze złożeniem przez osobę uprawnioną stosownego wniosku (prawo nabyte realizowane). Do urzeczywistnienia i konkretyzacji prawa i/lub wysokości emerytury wymagany jest wniosek zainteresowanego, o którym mowa w art. 116 ust. 1 ustawy emerytalnej, niezbędny do ustalenia prawa do świadczeń określonych w ustawie. Świadczenia te wypłaca się bowiem, poczynając od dnia powstania prawa do wnioskowanego świadczenia, jednak nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu (art. 129 ust. 1 ustawy). Taki stan rzeczy oznacza, że wprawdzie prawo do emerytury powstaje z mocy prawa z dniem spełnienia wszystkich przesłanek wymaganych do jego nabycia, ale niezbędne jest także potwierdzenie tego prawa w celu uruchomienia wypłaty ustalonego świadczenia w określonej wysokości, które wymaga złożenia stosownego wniosku i jego rozpoznania w stanie prawnym adekwatnym dla jego oceny.

Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, że o ile ocena spełnienia warunków do nabycia prawa do świadczenia następuje, według przesłanek warunkujących nabycie tego prawa obowiązujących w dacie spełnienia ostatniej przesłanki, o tyle określenie wysokości świadczenia związane jest z datą złożenia wniosku o świadczenie. Na gruncie niniejszej sprawy H. R. wniosek o ustalenie prawa do emerytury w wieku powszechnym złożył w dniu 3 listopada 2017 r., a więc po dodaniu przepisu art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Zauważyć ponadto należy, że H. R. osiągnął powszechny wiek emerytalny w dniu (...) r., a więc spełnił warunki do nabycia prawa do emerytury w wieku powszechnym także w dacie obowiązywania art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W judykaturze przyjmuje się, że nawet gdy przesłanki ustalenia prawa do emerytury zostały spełnione przed datą złożenia wniosku o emeryturę (art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej), to jej ustalenie, w tym przyznanie innego świadczenia emerytalnego w miejsce (zamiast) dotychczasowej wcześniejszej emerytury nie może nastąpić wcześniej niż od miesiąca złożenia wniosku emerytalnego (por. wyroki Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2015 r., I UK 329/14, Legalis nr 1263222).

R., skoro wnioskodawca wystąpił o ustalenie emerytury na podstawie art. 24 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych po dodaniu art. 25 ust. 1b tej ustawy, to przy ustalaniu do ustalenia wysokości świadczenia emerytalnego należało stosować określoną wyraźnie w tym przepisie zasadę usprawiedliwionego pomniejszenia podstawy wymiaru ustalonej emerytury o sumy wcześniej pobranych emerytur wcześniejszych w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. W rezultacie organ rentowy dokonał prawidłowego wyliczenia wysokości przyznanej H. R. emerytury w wieku powszechnym.

Końcowo warto podkreślić, że zgodnie z utrwalonym stanowiskiem orzecznictwem w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza treść decyzji organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (art. 477⁹ i art. 477¹⁴ k.p.c.) i tylko w tym zakresie podlega ona kontroli sądu zarówno pod względem jej formalnej poprawności, jak i merytorycznej zasadności. Postępowanie sądowe zmierza do kontroli prawidłowości lub zasadności zaskarżonej decyzji, a w związku z tym wykluczone jest rozstrzyganie przez sąd, niejako w zastępstwie organu rentowego, żądań zgłaszanych w toku postępowania odwoławczego, które nie były przedmiotem zaskarżonej decyzji (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 lutego 2012 r., II UK 275/11, LEX nr 1215286, wyrok Sądu Najwyższego z 9 września 2010 r., II UK 84/10, LEX nr 661518). Stąd przedmiotem oceny Sądu Apelacyjnego nie mogła być podniesiona w apelacji kwestia przyznania odwołującemu rekompensaty za lata pracy w warunkach

szczególnych lub w szczególnym charakterze, gdyż powyższa kwestia nie stanowiła przedmiotu zaskarżonej w niniejszej sprawie decyzji. Za niezasadny należało więc uznać podniesiony w apelacji zarzut naruszenia art. 21 ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych.

Powyższe oznacza, iż decyzja organu rentowego z dnia 6 grudnia 2017 r., jak też wyrok Sądu pierwszej instancji odpowiadają prawu, dlatego też apelacja podlegała oddaleniu, o czym Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach zastępstwa procesowego za drugą instancję orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd drugiej instancji uznał, że zaistniały podstawy do zastosowania art. 102 k.p.c. i nie obciążył wnioskodawcy kosztami zastępstwa procesowego za II instancję. Do szczególnie uzasadnionych wypadków Sąd Apelacyjny zaliczył okoliczności niniejszej sprawy, łączące się z charakterem żądania poddanego pod osąd. W ocenie Sądu regulacje w zakresie obliczenia wysokości emerytury na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej są zawile i wymagają znajomości wykładni tych przepisów dokonanej zarówno przez Sąd Najwyższego, jak i sądy powszechne. Wnioskodawca składając odwołanie od decyzji określającej wysokość emerytury nie powinien ponosić ujemnych finansowych konsekwencji trudności z wykładnią przepisów stanowiących podstawę roszczenia. Okoliczności te w ocenie Sądu uzasadniały zastosowanie zasady słuszności i odstąpienie od obciążania skarżącego kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego za II instancję – punkt II sentencji wyroku.

SSA Dorota Elżbieta Zarzecka SSA Barbara Orechwa-Zawadzka SSA Alicja Sołowińska